

Onderwerp: Erfgoedverordening gemeente Terschelling 2019

Jaar/nummer:

In behandeling bij: Wethouder Haringa

Voorstel

1. de Nota Inspraak concept Erfgoedverordening Terschelling 2018 – versie februari 2019 vaststellen.
2. De Erfgoedverordening gemeente Terschelling 2019 vaststellen met in acht name van de in de Nota Inspraak concept Erfgoedverordening Terschelling 2018 – versie februari 2019 voorgestelde aanpassingen.

Samenvatting

De gemeenteraad heeft bij Raadsbesluit 2014/21 het college opdracht gegeven een concept-Erfgoedverordening voor te bereiden als juridisch kader voor de omgang met (rijks)monumenten en gemeentelijk erfgoed.

Met het concept is een regeling voorbereid waarmee het erfgoed en de cultuurhistorische waarden van Terschelling een beschermde status kunnen worden gegeven. Er is een regeling voor gemeentelijke monumenten (gebouwen en landschapswerken), beschermde dorpsgezichten (aanzichten), immaterieel erfgoed (gebruiken en tradities) en roerend erfgoed (schepen en kunstwerken). De mate van bescherming moet worden vastgelegd in een redengevende beschrijving waarin nauwgezet beschreven moet staan wat beschermingswaardig is en waarom.

Deze verordening is alleen een juridisch raamwerk. Er worden nog geen zaken aangewezen als gemeentelijk erfgoed.

De gemeenteraad heeft op 27 februari 2018 ingestemd met de concept Erfgoedverordening en besloten deze in de inspraak te brengen.

De inspraak heeft 7 reacties opgeleverd. Er is een inspraaknota opgesteld waarin de reacties zijn samengevat en beantwoord. De ontvangen inspraakreacties zijn als bijlage bij de inspraaknota gevoegd. De reacties geven aanleiding om de concept verordening en de toelichting bij de verordening aan te passen.

In de inspraaknota is aangegeven op welke punten en op welke wijze aanpassing wordt voorgesteld.

De concept Erfgoedverordening en de Nota Inspraak zijn op 27 november 2018 behandeld in de raadscommissie. De commissie adviseerde eerst een aantal vragen te beantwoorden voordat de verordening ter vaststelling naar de raad kon.

Toelichting

Het concept van de Erfgoedverordening en de toelichting bij de verordening hebben 4 weken ter inzage gelegen. Gedurende deze termijn konden ingezetenen van de gemeente en de in de gemeente Terschelling een belang hebbende natuurlijke of rechtspersonen zienswijzen naar voren brengen. Dit kon zowel mondeling als schriftelijk.

Er zijn 7 zienswijzen ontvangen. Alle reacties zijn ontvankelijk.

In de “Nota Inspraak concept Erfgoedverordening Terschelling 2018” zijn de inspraakreacties samengevat en puntsgewijs van een beantwoording voorzien. Per punt is een conclusie geformuleerd.

De reacties geven aanleiding de verordening en de toelichting aan te passen. In de Inspraaknota wordt ook ingegaan op de wens van de gemeenteraad om te onderzoeken of het mogelijk is om andere organen dan Hûs en Hiem en de FUMO in te schakelen. In de verordening is de rol van Hûs en Hiem vastgelegd. De rol van de FUMO zal afzonderlijk worden geëvalueerd (zie pagina 13, 14 en 15 van de Nota Inspraak).

De Erfgoedverordening gemeente Terschelling 2019, de toelichting op de verordening en de Nota Inspraak worden ter vaststelling voorgelegd aan de gemeenteraad.

Historie

Op 8 oktober 2013 is in een raadsinformatieavond een presentatie gegeven van de voors en tegens van gemeentelijk erfgoedbeleid. Op 11 februari 2014 heeft de raad besloten om het college opdracht te geven een concept-Erfgoedverordening voor te bereiden, als juridisch kader voor de omgang met (rijks)monumenten en gemeentelijk erfgoed.

De concept Erfgoedverordening is op 27 februari 2018 in de gemeenteraad behandeld. De raad stemde in met de concept Erfgoedverordening en de daarbij behorende toelichting en besloot deze voor de inspraak ter inzage te leggen.

De concept verordening heeft vervolgens ter inzage gelegen.

De ontvangen reacties en de voorgestelde aanpassingen van de verordening zijn op 27 november 2018 besproken in de raadscommissie. Tijdens de behandeling bleek artikel 37 (tegemoetkoming in schade) te ontbreken in de vast te stellen verordening, zonder dat deze wijziging was vermeld in de Nota Inspraak. Ook adviseerde de raadscommissie om eerst een aantal vragen te beantwoorden voordat de verordening ter vaststelling naar de raad kon.

Juridische gevolgen/fatale termijnen/handhaving

De geldende Monumentenverordening van de gemeente Terschelling dateert uit 1994. Daarin is feitelijk alleen de monumentencommissie geregeld.

In deze concept-Erfgoedverordening wordt een regeling voorgesteld die het mogelijk maakt om gemeentelijke (archeologische) monumenten en gemeentelijke dorpsgezichten aan te wijzen. Ook is een regeling voorgesteld om roerend erfgoed en immaterieel erfgoed een beschermde status te geven.

Juridisch:

De huidige Monumentenverordening van de gemeente Terschelling dateert uit 1994 en behoeft actualisering. Aanleiding voor deze actualisering is het inwerking treden in 2016 van de Erfgoedwet. Deze wet vervangt zes wetten en regelingen op het gebied van cultureel erfgoed: de Monumentenwet 1988, Wet verzelfstandiging rijksmuseumse diensten, Wet tot behoud van cultuurbezit, Wet tot teruggave cultuurgoederen uit bezet gebied, Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970, en Regeling materieel beheer museale voorwerpen.

Daarnaast is in het kader van de Modernisering van de Monumentenzorg deregulering en lastenverlichting doorgevoerd en is de ministeriële adviesplicht beperkt. Lokaal is de actualisering ten aanzien van het creëren van de mogelijkheid tot aanwijzing van gemeentelijke monumenten en beschermde gemeentelijke dorpsgezichten van belang. Eveneens wordt de mogelijkheid

geboden om immaterieel erfgoed en roerend erfgoed een beschermde status te geven.

Op grond van artikel 8:3 Algemene wet bestuursrecht staat er geen bezwaar en beroep open tegen een algemeen verbindend voorschrift. Een verordening is een algemeen verbindend voorschrift.

Belang voor toerisme/samenleving/economie

Zorgvuldige omgang met het erfgoed en de cultuurhistorische waarden van Terschelling is van essentieel belang voor het toerisme, de samenleving en daarmee ook voor de economie. De decennialange conservatieve omgang met de bebouwde omgeving en de specifieke eilander bouwstijl hebben de hoge cultuurhistorische waarde van onze fysieke leefomgeving medebepaald. De Erfgoedverordening is een logisch vervolg op het behoudende beleid van de afgelopen decennia en versterkt juist de culturele identiteit van Terschelling.

Bescherming is niet mogelijk zonder beperkende maatregelen. De kunst is om deze beperkingen alleen daar te leggen waar het absoluut noodzakelijk is voor het behoud van het behoudenswaardig erfgoed. Het algemeen (economisch) belang van het behoud van het Terschellinger erfgoed moet worden afgewogen tegen het private economisch belang van een beperkende maatregel. Daarom moet het belang van de redengevende omschrijving niet worden onderschat. Daarin is immers precies omschreven, toegespitst en gemotiveerd wat het belang is van het te beschermen erfgoed.

Een goed erfgoedbeleid en erfgoedbescherming, en daarmee dus ook erfgoedbeschrijving, maakt het mogelijk de Terschellinger culturele identiteit te vergroten en ons als eiland meer te onderscheiden van de andere Waddeneilanden. Als we dat goed doen is dat goed voor het toerisme en de economie en dus ook voor de samenleving.

Financiële/personele/organisatorische gevolgen

De verordening voorziet niet in financiële compensatie naar aanleiding van een aanwijzing tot gemeentelijk erfgoed. Daarom is het belangrijk dat de aanwijzing alleen bescherming biedt aan datgene wat van groot algemeen belang is en daarmee de eigenaar/gebruiker zo min mogelijke beperkingen oplegt. Een zorgvuldig opgezette redengevende omschrijving onderbouwt en motiveert welke onderdelen en waarom het te beschermen erfgoed van groot maatschappelijk/ algemeen belang is.

De aanvragende instantie/persoon draagt de kosten voor de aanwijzing. Dat betekent dat de aanvrager zorgt draagt voor een gedegen redengevende omschrijving. Deze moet bij voorkeur zijn opgesteld door een ter zake kundige instantie of persoon.

Voor het verkrijgen van advies van Hûs en Hiem en van Museum 't Behouden Huys zullen kosten in rekening worden gebracht. Deze kosten worden doorberekend aan de aanvrager middels leges. Ook voor een aanvraag zal leges in rekening moeten worden gebracht. De legesverordening moet hiervoor aangepast worden.

Personeel:

Personele inzet naar aanleiding van de Erfgoedverordening is vooral gelegen in de beoordeling van de aanvragen voor aanwijzing (advies Hûs en Hiem en advies

Museum 't Behouden Huys), advisering van het college naar aanleiding van de aanvragen en deskundigenadvies, toezicht houden op de instandhouding van het beschermde erfgoed en specifieke vergunningverlening (omgevingsvergunning).

De wettelijk verplichte gemeentelijke verantwoordelijkheid voor erfgoed en cultuurhistorische waarden vraagt een grotere inzet op dit beleidsvlak dan voorheen. Ook in de aanloop naar de Omgevingswet is aandacht voor erfgoedbeleidsontwikkeling nodig. Erfgoed is immers een belangrijke component van het toekomstige omgevingsplan. Een Erfgoedvisie met de vraag hoe de gemeente Terschelling in de toekomst met zijn erfgoed omgaat, is daarin onontbeerlijk.

Financiën:

Op het gebied van erfgoed bevat de begroting 2019 een budget van €10.000 voor de uitvoering van de Erfgoedverordening.

Communicatie/interactiviteit

Voor de inspraakprocedure zijn de betrokken partijen (Hûs en Hiem, Museum 't Behouden Huys, provincie (provinciale archeoloog)) actief benaderd. Ook de geïnteresseerde belanghebbenden zijn actief benaderd om hun inbreng te geven (CHV Schylge myn Lântse, S.O.S., Sporen in 't Zand, Recreatieplatform).

Belanghebbenden zijn in de gelegenheid gesteld schriftelijk of mondeling hun zienswijzen kenbaar te maken. De mogelijkheid daartoe is bekendgemaakt in de Terschellinger en op de gemeentelijke website.

Advies van de raadscommissie

De concept Erfgoedverordening 2018 is op 27 november 2018 besproken in de raadscommissie. De commissie constateerde dat artikel 37 (tegemoetkoming in schade) ontbrak in de vast te stellen verordening, zonder dat deze wijziging was vermeld in de Nota Inspraak en adviseerde om eerst een aantal vragen te beantwoorden voordat de verordening ter vaststelling naar de raad kan.

Toegezegd is om op de volgende punten terug te komen:

1. *Zijn er mogelijkheden tot financiële compensatie vanwege de aanwijzing tot gemeentelijk erfgoed?*

De concept verordening die ter inzage lag en de vast te stellen verordening bevatten beide *geen* bepaling die voorzag in een financiële compensatie (i.c. waardeverlies) vanwege de aanwijzing tot gemeentelijk erfgoed. Zowel het gemeenteblad van 19 december 2017, het gemeenteblad van 23 oktober 2018 als de toelichting bij de beide versies van de verordening (Hoofdstuk 3 artikel 3 van de inspraakversie/Hoofdstuk 3 artikel 4 laatste versie) vermelden dit. Reden hiervoor is dat de aanwijzing op zich geen financiële gevolgen heeft.

Naar analogie van de Monumentenwet 1988 bevatte de inspraakversie van de verordening bevatte een regeling voor *tegemoetkoming in schade* (artikel 37). Dit artikel regelde dat, als de belanghebbende schade leidt of zal leiden die redelijkerwijze niet voor zijn/haar rekening behoort te blijven, door de gemeente een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding wordt toegekend als de schade in relatie staat tot :

- de weigering van een omgevingsvergunning
- de voorschriften die verboden worden aan de vergunning

- de nadere regels die het college stelt voor de wijze waarop de werkzaamheden uitgevoerd moeten worden.

Tijdens de commissievergadering bleek deze bepaling te missen in de vast te stellen verordening. Deze wijziging was helaas niet vermeld in de Nota Inspraak. Deze omissie is hersteld in de Nota Inspraak Erfgoedverordening 2018 versie februari 2019.

Waarom wordt voorgesteld om artikel 37 niet op te nemen?

Om de volgende redenen is gekozen voor het niet opnemen van dit artikel:

- de Erfgoedwet kent, in tegenstelling tot de Monumentenwet, geen regeling inzake schadevergoeding. De Memorie van Toelichting bij de Erfgoedwet geeft als redenen voor het niet opnemen van een dergelijke regeling in de Erfgoedwet dat het een "excessieve kostenregeling" betrof en dat het principe dat de verstoorder (de opdrachtgever) betaalt inmiddels gemeengoed is.
- De Raad van State heeft uitgemaakt dat een verordening zonder een schadevergoedingsregeling rechtsgeldig is.
- De VNG heeft daarom geen schadevergoedingsregeling opgenomen in de model Erfgoedverordening. De wet en de verordening sluiten dan op elkaar aan.
- Een andere reden voor de VNG om geen tegemoetkoming in schade in de modelverordening op te nemen is dat de gemeenten de kosten van tegemoetkoming in schade sinds de Erfgoedwet niet meer op het Rijk kunnen afwentelen.

2. *Is de gemeente bereid om een renteloze lening te verstrekken voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten?*

Het treasurystatuut van de gemeente geeft aan dat het verstrekken van leningen alleen is toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. De gemeenteraad bepaalt de publieke taak en het verstrekken van leningen kan alleen nadat de gemeenteraad hierover is gehoord.

Het is dan ook aan de raad om te bepalen of de door de eigenaar te maken kosten voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten wordt gezien als een taak die in het algemeen belang wordt uitgevoerd en of de raad bereid is hiervoor financiële middelen beschikbaar te stellen. Is dat het geval dan kan het college een regeling uitwerken.

Zijn er alternatieven voor een renteloze lening?

De provincie Fryslân stelt jaarlijks een subsidieregeling vast. De Subsidieregeling Monumenten Fryslân 2018 kende een subsidiemogelijkheid voor de restauratie van gemeentelijke monumenten. Deze regeling gold alleen voor technisch urgente restauraties en niet voor woonhuizen. Of toekomstige provinciale regelingen deze of andere mogelijkheden hebben moet afgewacht worden.

De gemeente kan overwegen om een eigen subsidieregeling in te stellen. Op dit moment zijn hier geen plannen en financiële ruimte voor.

3. *Nader onderzoek naar een lokale adviescommissie in plaats van de Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit van Hûs en Hiem*

PBT, ST en CDA hebben aangegeven nader onderzoek te willen naar het instellen van een lokale adviescommissie.

Bekeken is om welke taken het gaat en wat de voor- en nadelen zijn om deze taken onder te brengen bij een lokale commissie of de Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (CARK) van Hûs en Hiem.

Welke taken krijgt de commissie?

In de Erfgoedverordening zijn de volgende taken ondergebracht bij de CARK:

- Adviseren over aanvragen omgevingsvergunning voor rijksmonumenten
- Adviseren over aanvragen omgevingsvergunning voor gemeentelijke monumenten
- Adviseren over verzoeken tot aanwijzing als gemeentelijk monument
- Adviseren over verzoeken tot aanwijzing als gemeentelijk dorpsgezicht
- Op verzoek of uit eigen beweging advies uitbrengen over de toepassing van de Erfgoedwet, de Wabo, de Erfgoedverordening en het monumentenbeleid

Er wordt van uitgegaan dat de vraag van de leden van de raadscommissie alleen gaat over de taken die in de Erfgoedverordening geregeld kunnen worden (de monumentenadviestaken) en niet over de welstandsadvisering door Hûs en Hiem.

Voor- en nadelen CARK of lokale monumentenadviescommissie

Samengevat zijn de voor- en nadelen van het inschakelen van de CARK of een lokale monumentenadviescommissie:

Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit	Lokale Commissie
Voordelen	Voordelen
<ul style="list-style-type: none"> - Deskundigheid op breed gebied - Onafhankelijk - Continuïteit geborgd - Integrale advisering welstand en monumentenaspecten - Sluit beter aan bij de Omgevingswet: 1 Adviescommissie Omgevingskwaliteit - Administratieve taken liggen bij Hûs en Hiem 	<ul style="list-style-type: none"> - Lokale kennis en deskundigheid - Groter lokaal draagvlak
Nadelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> - Inbreng van lokale deskundigheid is niet verzekerd * 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen integrale advisering over welstand- en monumentenaspecten. Kan leiden tot tegenstrijdige adviezen. - Gemeente moet zorgen voor een onafhankelijke en deskundige commissie, check op onafhankelijke advisering, secretariële ondersteuning etc. - Groter risico op procedures op grond van "niet onafhankelijk(e) advies(eur)". - Continuïteit is niet verzekerd - Onderzocht moet worden of er minimaal 3 lokale deskundigen, met uiteenlopende deskundigheid, zitting willen nemen in een lokale

	commissie (mensen met kennis van de (geschiedenis van de) lokale bouwkunst en/ of kennis van de lokale (ruimtelijke- en cultuur)historie, die bouwplantekeningen kunnen lezen, in staat zijn hun oordeel begrijpelijk te verwoorden, onafhankelijk zijn).
--	---

*(Momenteel is historicus Meindert Schroor lid van de CARK)

Met Hûs en Hiem is gesproken over meer lokale vertegenwoordiging in de CARK. De jaarlijkse werving door Hûs en Hiem van nieuwe leden voor de CARK biedt hiervoor mogelijkheden. De werving kan door de gemeente onder de aandacht gebracht worden werft jaarlijks nieuwe leden voor de CARK. Dit kan door de gemeente lokaal onder de aandacht gebracht worden door plaatsing van de advertentie op de gemeentelijke website of een mededeling in de Terschellinger.

Het college heeft de voor- en nadelen afgewogen en stelt voor de CARK in te schakelen als monumentencommissie.

4. Rol van de FUMO onderzoeken

De verordening regelt de aanwijzing van toezichthouders door het college. Noch in de verordening, noch in de toelichting wordt dit toebedeeld aan de FUMO. In een eerder gemeentebblad was voorgesteld om het toezicht op gemeentelijk erfgoed onder te brengen bij de FUMO. Zoals genoemd wordt de rol van de FUMO geëvalueerd. Daarna besluit het college waar deze taken ondergebracht worden. Het is niet noodzakelijk om dit in de verordening aan te geven.

5. Gemeentelijke erfgoedlijst

Met het vaststellen van de verordening spreekt de gemeente een grote ambitie uit. De gemeente heeft echter geen kennis (meer) in huis om te beoordelen welke panden e.a. zaken in potentie in aanmerking komen voor plaatsing op de lijst en om redengevende beschrijvingen op te stellen. Dit laatste is gespecialiseerd, arbeidsintensief werk. Ook de procedure om te komen tot aanwijzing vergt veel tijd en er moet rekening worden gehouden met bezwarenprocedures.

Het opstellen van een gemeentelijke erfgoedlijst heeft geen beleidsprioriteit in het Eilandakkoord. In de begroting 2019 is budget opgenomen voor het inwinnen van adviezen tot aanwijzing als gemeentelijk monument. Om een gemeentelijke monumentenlijst op te kunnen stellen is externe inhuur, gefaseerde aanwijzing en budget noodzakelijk. In 2019 onderneemt de gemeente geen actie om een gemeentelijke erfgoedlijst te maken. Vanaf 2020 wordt dit gefaseerd opgepakt, mits er voldoende financiële middelen voor beschikbaar zijn.

Bijlagen

1. Nota Inspraak concept Erfgoedverordening Terschelling 2018 – versie 23 oktober 2018.
2. Concept raadsbesluit
3. Concept Erfgoedverordening gemeente Terschelling 2018 – inspraakversie
4. Concept Erfgoedverordening gemeente Terschelling 2019 – versie februari 2019 (waarin de Nota Inspraak is verwerkt).

Datum behandeling in B&W + ondertekening

Terschelling, 26 februari 2019

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Terschelling,

H.M. de Jong,
secretaris/directeur

J.B. Wassink,
burgemeester